

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XVIII: 2020

Data odczytu: 08.01.2020 r.

Nr 1 (615)

Data wydania: 08.01.2020 r.

1162. spotkanie

Ryszard Byner

Dwa słowa o Kalendarzu Grudziądzkim 2020

W dniu 28 listopada 2019 roku odbyła się w Klubie „Akcent” w Grudziądzu uroczysta promocja najnowszego wydania Kalendarza Grudziądzkiego 2020. Poniżej prezentujemy bardzo interesującą i godną polecenia zawartość publikacji.

„Kalendarz Grudziądzki 2020” wzbogaca listę przedsięwzięć realizowanych w ramach obchodów Grudziądzkiego Roku Błękitnej Pamięci. Najnowszy, 24. tom tej publikacji zawiera trzy pozycje nawiązujące do 100. rocznicy powrotu Grudziądza w granice Macierzy. W artykułach, opatrzonych okolicznościowym logotypem, przypomniano najważniejsze wydarzenia i fakty towarzyszące marszowi naszych przodków do Niepodległej; rolę jaką w pamiętnym 1920 roku odegrała grudziądzka twierdza oraz sylwetkę wówczas rotmistrza – później Generała Zygmunta Podhorskiego, który przed stu laty, w szeregach Błękitnej Armii, wkroczył do Grudziądza na czele oddziałów polskiej kawalerii. Pamięć o pierwszym dowódcy Centrum Wyszkolenia Kawalerii jest żywa do dziś. Artykuły rocznicowe są bogato ilustrowane. Nieprzypadkowo okładkę „Kalen-

KALENDARZ GRUDZIĄDZKI 2020

darza” zdobi zdjęcie przedstawiające grudziądzki symbol odzyskania niepodległości – pomnik Żołnierza Polskiego na Rynku.

Z cienia zapomnienia wydobywamy sylwetkę patrioty, uczestnika strajków szkolnych, powstańca wielkopolskiego, podoficera zawodowego Wojska Polskiego, obrońcy ojczyzny w 1939 roku. Robert Piłat – przedwojenny grudziądzki kupiec, działacz społeczny, prezes chórów Echo i Moniuszko, po powrocie z niewoli trafił, jako jeden z wielu zakładników, do aresztu w słynnym, nieistniejącym już Internacie przy ul. Chopina. Kiedy wyszedł na wolność, wraz z Tadeuszem Kaube zaangażował się w tworzenie konspiracyjnej organizacji Rota, którą gestapo zlikwidowało w 1940 roku, a jej członków postawiono przed berlińskim sądem wojskowym. Za działalność konspiracyjną przeciwko niemieckiemu okupantowi Piłata skazano na 15 lat ciężkiego więzienia. W 1945 roku za ten sam czyn (!) został aresztowany przez NKWD i wywieziony na Ural, gdzie zmarł w gulagu 20 lipca tegoż roku.

Czytelnicy „Kalendarza” mają okazję poznać bliżej „swojego” człowieka z Hollywood. Okazało się, że oglądany w popularnym kiedyś telewizyjnym programie „W Starym Kinie” aktor amerykański Leo White, jedna z najpopularniejszych postaci drugiego planu, ma grudziądzkie korzenie. Za oceanem spełnił młodzieńcze marzenia i zrobił wielką karierę filmową. Występował u boku swojego przyjaciela Charliego Chaplina, a także Humpreya Bogarta, Rudolfa Valentino, Ronalda Reagana, Greta Garbo, Marleny Dietrich i wielu innych gwiazd srebrnego ekranu. Zgrał w kilkuset filmach (nieoficjalnie było ich około dwa tysiące!) takich jak, m.in. *Charlie bokserem*, *Charlie i brabia*, *Ben Hur*, *Flip i Flap: Brat diabła*, *Krew na piasku*, *Ludzie w hotelu*, *Imperatorowa*, *Arszenik i stare koronki*, *Casablanca*, *Dyktator*.

Przeczytamy ponadto o: skardze do króla Zygmunta I na bezprawie krzyżackich władców, z którą Mikołaj Kopernik wystąpił na sejmiku w Grudziądzu (1521); nowej wystawie poświęconej Centrum Wyszkołenia Kawalerii, która na stałe zagościła w Pałacu Opatok; dorocznym zjeździe kawaleryjskim; dworku w Nowym Młynie i parafii w podgrudziądzkim Szynychu.

Dowiemy się za co został rozstrzelany w grudziądzkiej cytadeli w 1935 r. były oficer polskiej marynarki wojennej i dlaczego przestał istnieć zespół muzyki kameralnej *Ad Deliberandum*, uważany przed laty za wizytówkę Grudziądza i regionu. W wywiadzie dla „Kalendarza” Edmund Otremba opowiada o grudziądzkim bigbicie.

Na żałobnych kartach umieszczono wspomnienia o zmarłych w ostatnich miesiącach: Łukaszu Kwiatkowskim, czołowym kolarzu torowym, dwukrotnym olimpijczyku, medalście mistrzostw świata, Europy i Polski; Grzegorz Rygielskim, nauczycielu, instruktorem harcerskim i sportowym, plastyku, ilustratorze wydawnictw GTK, w tym „Kalendarza Grudziądzkiego”; lekarzu i społeczniku, pplk. Jerzym Daroszewskim, wieloletnim prezesie grudziądzkiego PCK oraz Barbarze Krzyś, zasłużonej bibliotekarce.

W „Kalendarzu” znajdziemy także stałe pozycje: calendarium grudziądzkie, notki o patronach ulic w mieście, informacje o grudziądzkich publikacjach oraz kalendarz imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych.

Ryszard Byner
sekretarz rady redakcyjnej

Spis treści

1. Calendarium grudziądzkie 7
2. Skrócony kalendarz 2021 58
3. Patroni ulic Grudziądz (Tadeusz Rauchfleisz) 59
4. Droga do Niepodległej (Ryszard Byner) 63
5. Twierdza w 1920 r. (Włodzimierz Grabowski) 83
6. Żywa pamięć o generale (Karola Skowrońska) 91
7. Skarga do króla Zygmunta I (Grażyna Leśniemska) 103
8. Bohater Roty w gulagu (Ryszard Byner) 107
9. Kara śmierci za zdradę (Mariusz Żebrowski) 129
10. W Hollywood ziścił swoje marzenia (David Schoenwald) 133
11. Kawaleria w muzeum (Anna Wajler) 141
12. W kameralnym nastroju (Anna Janosz) 147
13. Dinozaur bigbitu (Anita Etter) 155
14. Znów było słycać tętent i rżenie koni (Karola Skowrońska) 161
15. Nowomłyński dwór (Adam Stenzel) 167
16. Parafia w Szynychu (Adam Stenzel) 175
17. Z żalobnej karty 183
18. Grudziądzkie publikacje (Janusz Hinz) 203
19. Kalendarz ważniejszych imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych (Tadeusz Rauchfleisz) 207
20. Reklamy 215

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.

Zdjęcia z uroczystej promocji
Kalendarza Grudziądzkiego 2020
Fot. Natalia Bator.